

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 14. juuni 2024
(OR. en)

10984/24

JAI 993
COPEN 312
DROIPEN 176
CATS 58
FREMP 298

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	10000/24
Teema:	Nõukogu järeldused „ELi kriminaalõiguse tulevik: soovitud edasiste sammude kohta“

Nõukogu (justiits- ja siseküsimused) kiitis oma 13.–14. juuni 2024. aasta istungil heaks nõukogu järeldused „ELi kriminaalõiguse tulevik: soovitud edasiste sammude kohta“. Nõukogu heakskiidetud tekst on esitatud lisas.

Nõukogu järeldused**„ELi kriminaalõiguse tulevik: soovitusel edasiste sammude kohta“****Sissejuhatus**

- a) Euroopa Liidu kriminaalõiguse arengut ja selle aluseks olevaid põhimõtteid on arutatud juba aastakümneid nii liidu institutsioonides kui ka akadeemiliste ekspertide seas¹. Arutelud hoogustusid vahetult enne, kui jõustus Lissaboni leping, millega kehtestati ELi kriminaalõigusele uued õiguslikud alused. 27. novembril 2009 kiideti heaks spetsiaalsed nõukogu järeldused, mis käsitlevad näidissätteid nõukogu arutelude suunamiseks kriminaalõiguse küsimustes,² ning 2011. aastal avaldati komisjoni teatis „ELi kriminaalpoliitika suunas: kriminaalõigus Euroopa Liidu poliitika rakendamise teenistuses“³. 2012. aasta 22. mail võeti vastu Euroopa Parlamendi resolutsioon ELi kriminaalõiguse käsituse kohta⁴.
- b) Pärast seda on kriminaalõiguse valdkonnas võetud vastu suur hulk ELi õigusakte, mille õiguslikuks aluseks on Lissaboni lepinguga kehtestatud ELi toimimise lepingu artiklid 82 ja 83. Nendes õigusaktides on näiteks käsitletud eriti ohtlikke piiriülese mõõtmega kuritegusid (ELi toimimise lepingu artikli 83 lõige 1), kehtestatud meetmed ELi poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks (ELi toimimise lepingu artikli 83 lõige 2) ja loodud kriminaalmenetlusalasid õigusnorme (ELi toimimise lepingu artikkel 82). Lisaks võeti ELi toimimise lepingu artikli 85 alusel vastu Eurojusti määrus ja artikli 86 alusel loodi murranguline Euroopa Prokuratuur.

¹ Vt näiteks 2009. aasta manifest ELi kriminaalpoliitika kohta (www.crimpol.eu) ja 2013. aasta manifest Euroopa kriminaalmenetlusõiguse kohta (www.zis-online.com).

² ST 16542/2/09.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A52011DC0573>

⁴ ELT C 264 E, 13.9.2013, lk 7.

- c) Nõukogu ja parlament kui kaasseadusandjad ning komisjon on selle aja jooksul püüdnud tagada kriminaalõiguse võimalikult kõrge kvaliteedi. Seejuures on kriminaalõigusega seoses osutunud eriti oluliseks, et:
- ELi seadusandja peaks tagama ühiselt kokku lepitud kriminaalõiguse põhimõtete – nagu seaduslikkuse põhimõte ja põhimõte, et kriminaalõigust tuleks kasutada üksnes viimase abinõuna (*ultima ratio*), ning põhiõiguste kaitse üldiselt – täieliku järgimise;
 - ELi kriminaalõiguse *acquis*’ sisemist järjepidevust kaitstakse;
 - ELi kriminaalõiguse valdkonna õigusaktide puhul austatakse liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone ning antakse neile vajalik paindlikkus nende õigusaktide rakendamiseks viisil, mis ei häiri liikmesriigi kriminaalõiguse süsteemi ega järjepidevust.

Kriminaalmenetlusõiguse puhul on peamised läbivad huvid olnud tagada, et ELi õigusaktid lihtsustaksid kriminaalasjades tehtavat õigusalaast koostööd, austades samal ajal liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone, ning et need oleksid kooskõlas liikmesriikide kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas Euroopa Nõukogu asjakohastest konventsioonidest.

- d) Paraku on selgunud, et kriminaalõiguse elemente sisaldavate ettepanekute suur arv eri poliitikavaldkondades muudab kaasseadusandjate jaoks keeruliseks selle tagamise, et kõiki neid aspekte võetaks süstemaatiliselt ja täielikult arvesse.
- e) Nüüdsel kahe seadusandliku tsükli vahelisel üleminekul näib olevat sobiv aeg käsitleda ELi kriminaalõiguse tulevikku valdkonnaülesel viisil, võimaldamaks parandada kriminaalõiguse kvaliteeti.

Nõukogu järeldused

Üldised märkused

1. Euroopa Liidul on kohustus tagada, et tema tegevus kriminaalõiguse valdkonnas oleks kooskõlas seda valdkonda reguleerivate konkreetsete põhimõtetega, nagu seaduslikkuse põhimõte ja *ultima ratio* põhimõte, samuti pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse üldpõhimõtted, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 4 ning Euroopa Liidu lepingu artiklites 4 ja 5.
2. Eelkõige tuleks kriminaalõiguse valdkonna õigusakte ja sätteid vastu võtta üksnes juhul, kui see on vajalik nende õigusaktide ja sätete eesmärgi, mida ei ole võimalik saavutada muude vahenditega, saavutamiseks ning kui neil on selge õiguslik alus.
3. Institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe⁵ kohaselt peab mis tahes kriminaalõiguse valdkonna õigusakti või sätte vajalikkus ja asjakohasus põhinema veenvatel tõenditel. Üldjuhul on selleks tõendamiseks vaja põhjalikke mõjuhinnanguid.
4. ELi kriminaalõiguse valdkonna õigusaktid ja sätted, eelkõige sätted, mis käsitlevad karistusi, kriminaalvastutust, kohtualluvust ja aegumistähtaegu, peavad olema selged ja järjepidevad.
5. ELi kriminaalõiguse valdkonna õigusaktide ja sätete puhul tuleb austada liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone ning need tuleb koostada viisil, mis võimaldab liikmesriikidel neid rakendada olemasolevas riigisisese kriminaalõiguse süsteemis, eelkõige kahjustamata nende üldosa järjepidevust.

⁵ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1–14.

Nõukogu elluviidav tegevus

6. Lähtudes eespool nimetatud nõukogu 2009. aasta järeldest näidissätete kohta, alustab nõukogu tööd ELi kriminaalõiguse ajakohastatud näidissätete koostamiseks, eelkõige seoses miinimumnormidega füüsiliste ja juriidiliste isikute karistuste, juriidiliste isikute vastutuse, raskendavate ja kergendavate asjaolude, kuriteole kihutamise ja kuriteole kaasaaitamise ning kuriteokatse, kohtualluvuse, aegumistähtaegade, riiklikul tasandil kättesaadavate tõhusate ja proportsionaalsete uurimisvahendite ning statistiliste andmete kohta. Need näidissätted tuleks lisada tulevastesse Euroopa õigusaktidesse niivõrd, kuivõrd peetakse vajalikuks käsitleda konkreetses õigusaktis vastavaid nendega hõlmatud teemasid, võttes arvesse erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone.
7. Nõukogu kutsub seadusandlikus menetluses osalevaid ELi institutsioone üles jõudma näidissätete suhtes ühisele arusaamale, tuginedes ELi kriminaalõiguse peamistele põhimõtetele.
8. Pärast neis kokkuleppimist hoolitseb nõukogu selle propageerimise eest, et näidissätteid kasutataks õigusloomealases töös, välja arvatud juhul, kui on kaalukaid ja põhjendatud argumente neist kõrvale kalduda.
9. Paralleelselt kriminaalõigust käsitlevate ajakohastatud näidissätete koostamisega jätkab nõukogu arutelusid kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö tuleviku üle.

Institutsioonide tegevus

1. Nõukogu kutsub komisjoni üles jätkama ja tõhustama oma tegevust:
 - tagamaks, et kõik kriminaalõiguslikku elementi sisaldavad ettepanekud põhinevad tõenditel selle kohta, et vastavad õigusaktid on asjaomaste eesmärkide saavutamiseks vajalikud ja proportsionaalsed ning et neid kasutatakse üksnes viimase abinõuna (*ultima ratio*);
 - koostamaks põhjalikud ja üksikasjalikud mõjuhindangud (sealhulgas ettepanekute poolt põhiõigustele avaldatava mõju kohta), mis tehakse kättesaadavaks enne ettepaneku läbivaatamist nõukogus.
2. Nõukogu kutsub komisjoni ja parlamenti üles võtma tulevastel seadusandluselastele läbirääkimistel arvesse liikmesriikide vajadust tagada oma riigisisese õiguskorra järjepidevus ja säilitada selle aluspõhimõtted.
3. Nõukogu kutsub komisjoni ja parlamenti üles osalema struktureeritud ja terviklikus ühisarutelus käsitlemaks ELi kriminaalõiguse tuleviku kõiki aspekte, sealhulgas ELi kriminaalõiguse sisemise järjepidevuse tugevdamist ja selle kooskõla tihedalt seotud õigusaktidega, samuti võimalust koostada ühised näidissätted.
4. Eelmises punktis nimetatud struktureeritud ühisarutelusse võiks asjakohasuse korral kaasata ka akadeemikuid, praktikuid ja muid väliseksperte.